

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol v právnej veci žalobcu : **S.**, zastúpená **O.** proti žalovaným : **1/ M.**, **2/ Ing. arch. H.**, bývajúca v **L.**, zastúpená JUDr. **R. H.**, advokátom so sídlom v **B.**, za účasti vedľajšej účastníčky na strane žalobcu **A. J.**, bývajúcej v **P.**, zastúpenej JUDr. **I. M.**, advokátom so sídlom v **Ž.**, **o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy**, vedenej na Okresnom súde Poprad pod sp. zn. 9 C 409/2002, o dovolaní žalovanej **2/** proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 24. októbra 2006 sp. zn. 3 Co 354/2005

t a k t o :

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Prešove z 24. októbra 2006 sp. zn. 3 Co 354/2005 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Okresný súd Poprad rozsudkom z 2. mája 2005 č.k. 9 C 409/2002-42 určil, že kúpna zmluva uzavretá medzi predávajúcim **O.** a kupujúcou **Ing. arch. H. H.**, rod. **H.**, uzavretá dňa 10.9.1990, registrovaná bývalým Štátnym notárstvom v Poprade dňa 26.9.1990 pod číslom **R.** o odpredaji rodinného domu s príslušenstvom, ktorý sa nachádza v **S.** na parc. č. **X.** zapísanej na **LV** č. **X.** v katastrálnom území **S.** pod **A.**, je neplatná. Žalovaných **1/**, **2/** zaviazal v lehote 3 dní zaplatiť spoločne a nerozdielne vedľajšej účastníčke trovy konania v sume 13 713 Sk. Vyslovil, že v prevyšujúcej časti žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania. Súčasne žalovaných **1/**, **2/** zaviazal zaplatiť spoločne a nerozdielne trovy štátu vo výške 42 Sk na účet Okresného súdu Poprad do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku. V odôvodnení uviedol, že kúpna zmluva bola uzavretá 10.9.1990 medzi **O.**, zastúpeného riaditeľom **Ing. V. M.** a **Ing. arch. H. H.**. Na základe tejto zmluvy nehnuteľnosť, a to rodinný dom č. súpisné **X.**, postavený na parc. č. **X.** bol predaný **Ing. arch. H. H.** za dohodnutú kúpnu cenu 141 854 Sk.

Výnimka, ktorá bola poskytnutá účastníkom zmluvného vzťahu Ing. O., vedúcim finančno-plánovacieho odboru O., nie je udelená platne, pretože podľa zákona o národných výboroch zriaďovateľom O. bolo O. a funkciu zriaďovateľa vo vzťahu k tomuto podniku vykonávala rada ONV; vydanie výnimky v súlade s § 1 ods. 2 zákonného opatrenia č. 364/1990 Zb. patrilo výlučne do kompetencie R.. Až neskôr od 6.11.1990 túto kompetenciu získali Ing. S. a Ing. F. podľa uznesenia R. zo dňa 6.11.1990 č. X.. Keďže výnimka podľa citovaných zákonných ustanovení O. nezaväzovala, nemohol O. uzavrieť so žalovanou 2/ platne kúpno-predajnú zmluvu, ktorá nemala byť ani následne registrovaná. Konanie O. je možné považovať za konanie neplatné, pretože toto konanie bolo v rozpore so zákonným opatrením Predsedníctva Federálneho zhromaždenia z 30.8.1990 č. 364/1990 Zb. Žalovaná 2/ ako aj jej matka (M. H.) museli vedieť, že pokiaľ štátna notárka poslala M. H. na ONV, že výnimku môže udeliť len ONV, a to buď Plénum alebo Rada. Menovaná sa však obrátila na odbor, ktorý bol odborným orgánom a nebol orgánom, ktorý mohol podľa zákona o národných výboroch zastupovať ONV v širokom rozsahu. Zo strany žalovanej 2/ nebolo preukázané, že ide o nevedomosť nezavinenú, ale naopak, že ide o nevedomosť, ktorú si zavinila neznalosťou zákona. Z toho dôvodu nemohlo v danom prípade dôjsť k platnému uzavretiu právneho úkonu, a preto podľa § 39 OZ je potrebné tento právny úkon považovať za neplatný. Neobstojí ani námietka žalovaného 1/, že v danom prípade prokurátor nemá aktívnu legitimáciu na podanie takejto žaloby, keď zo záverov rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. M Cdo 48/2000 vyplýva, že návrh na začatie konania v mene štátu môže podať prokurátor vo všetkých prípadoch, v ktorých došlo pri prevode alebo prechode vlastníckeho práva zo štátu na iné osoby podľa osobitných predpisov k porušeniu príslušných ustanovení všeobecne záväzného právneho predpisu.

Na odvolanie žalovanej 2/ Krajský súd v Prešove rozsudkom z 24. októbra 2006 sp.zn. 3 Co 354/2005 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa a náhradu trov odvolacieho konania účastníkom nepriznal. Žalovaných 1/, 2/ zaviazal zaplatiť spoločne a nerozdielne vedľajšej účastníčke trovy odvolacieho konania v sume 1 304 Sk. Proti svojmu rozsudku pripustil dovolanie. V odôvodnení uviedol, že súd prvého stupňa správne ustálil, že výnimka, ktorá bola poskytnutá účastníkom zmluvného vzťahu Ing. O., vedúcim finančno-plánovacieho odboru O. nie je udelená platne. Ohľadne aktívnej legitimácie žalobcu správne súd prvého stupňa poukázal na závery rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. M Cdo 48/2000, podľa ktorých návrh na začatie konania v mene štátu môže podať prokurátor

vo všetkých tých prípadoch, v ktorých došlo pri prevode alebo prechode vlastníckeho práva zo štátu na iné osoby podľa osobitných predpisov k porušeniu príslušných ustanovení všeobecne záväzného právneho predpisu. Za správny považoval aj záver súdu prvého stupňa o absolútnej neplatnosti právneho úkonu a jeho účinnosti. Konštatoval, že prvostupňový súd sa dôsledne riadil pokynmi dovolacieho súdu, vo veci vykonal rozsiahle dokazovanie, správne zistil skutkový stav, aj vo veci správne rozhodol. Na jeho zisteniach sa nič nezmenilo ani v priebehu odvolacieho konania. Výrok, ktorým pripustil dovolanie odôvodnil tým, že „vzhľadom na to, že odvolací súd má za to, že ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné. Ide o vyriešenie dovolacej otázky, či prokurátor je oprávnený podať žalobu podľa článku 4 zákona č. 17/1993 Z.z. na neplatnosť zmluvy o prevode majetku vo vlastníctve štátu na iné osoby, ktorý sa uskutočnil podľa Občianskeho zákonníka, teda nie podľa osobitného predpisu a či táto žaloba bola podaná včas, ak prokurátor rozšíril dôvody žaloby po skutkovej a právnej stránke po uplynutí 3 rokov od prevodu vlastníctva a tieto dostatočne (zrejme „dodatočne“ – poznámka dovolacieho súdu) upravené dôvody odôvodňujú neplatnosť právneho úkonu“.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná 2/ dovolanie, ktorého prípustnosť odôvodnila ustanovením § 238 ods. 3 O.s.p. a § 237 písm. f/ O.s.p. a dôvodnosť ustanovením § 241 ods. 2 písm. a/, b/ a c/ O.s.p. Uviedla, že v priebehu konania opakovane namietala, že prokurátor nemá aktívnu legitimáciu na vedenie tohto sporu. Podľa jej názoru prokurátor môže podať v mene štátu takýto návrh len vtedy, ak boli porušené ustanovenia všeobecne záväzných právnych predpisov pri prevode majetku vo vlastníctve štátu na iné osoby a ak sa tento prevod uskutočnil podľa osobitných predpisov, nie však podľa Občianskeho zákonníka. Ak sa totiž prevod uskutočnil podľa Občianskeho zákonníka prokurátor nemá oprávnenie na podanie návrhu podľa článku 4 zákona č. 17/1993 Z.z., pretože Občiansky zákonník nie je zaradený medzi osobitné predpisy, ktoré sa viažu na toto oprávnenie. Ani jeden zo súdov sa doteraz nevyporiadal s jej námietkami, týkajúcimi sa včasnosti podania žaloby Okresným prokurátorom vo väzbe na zmenu žaloby. Okresný prokurátor podal žalobu 27.7.1993 podľa článku 4 zákona č. 17/1993 Z.z. s odvolaním sa na § 761 Obchodného zákonníka, a to pre porušenie ponukovej povinnosti podľa § 14 ods. 7 vyhlášky č. 119/1988 Zb. Až na pojednávaní 17.12.1993, teda po troch rokoch od prevodu vlastníctva, prokurátor rozšíril dôvody žaloby o ďalšie dôvody neplatnosti kúpnej zmluvy okrem iného aj pre porušenie zákonného opatrenia Predsedníctva Federálneho zhromaždenia č. 364/1990 Zb. Jediným

dôvodom neplatnosti kúpnej zmluvy bolo porušenie zákonného opatrenia Predsedníctva Federálneho zhromaždenia č. 364/1990 Zb., pričom toto porušenie zákona po skutkovej i právnej stránke však prokurátor začal namietat' až po uplynutí troch rokov od uskutočneného prevodu vlastníctva. Namietala taktiež, že jej postupom súdu bola odňatá možnosť konať pred súdom, ktorú námietku odôvodnila tým, že okresný súd 9.1.2003 vydal uznesenie o pripustení A. J. ako vedľajšej účastníčky do konania, proti ktorému podala 20.1.2003 odvolanie, ktoré došlo súdu 23.1.2003. V tomto odvolaní, vzhľadom na jej námietku o správnom účasti vedľajšej účastníčky v konaní, žiadala o odročenie pojednávania 27.1.2003, ktorého sa nezúčastnila ani ona ani jej právny zástupca. Napriek tomu okresný súd uvedené pojednávanie „zadržal“ a vypočul na ňom svedkov Ing. S., Ing. O., Ing. F. a M. H.. Vzhľadom na to, že súd v tom čase nemal právoplatne vyriešenú otázku účasti A. J. v konaní a vzhľadom na jej ospravedlnenie neúčasti, toto pojednávanie sa uskutočnilo v rozpore so zákonom a jej bola odňatá možnosť zúčastniť sa tohto konania na súde. Vzhľadom na uvedené žiadala, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky vyhovel jej dovolaniu, zrušil napadnutý rozsudok Krajského súdu v Prešove a vec mu vrátil na nové rozhodnutie.

Žalobca vo svojom vyjadrení k dovolaniu žalovanej 2/ navrhol dovolanie žalovanej 2/ zamietnuť.

Vedľajšia účastníčka na strane žalobcu taktiež navrhla zamietnuť dovolanie žalovanej 2/ a žiadala priznať náhradu trov dovolacieho konania vo výške 3 098 Sk.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), ktorá je zastúpená advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 3 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie je opodstatnené.

V ustanovení § 238 ods. 3 O.s.p. je odvolaciemu súdu zverené oprávnenie založiť výrokom jeho rozsudku prípustnosť dovolania v prípade, že toto rozhodnutie je zásadného právneho významu. Možnosť založiť prípustnosť dovolania neznamena, že by odvolací súd

bol oprávnený vysloviť prípustnosť dovolania úplne ľubovoľne – zákon jeho voľnú úvahu ohraničuje do rámca posúdenia zásadnosti rozhodnutia po právnej stránke. Procesná možnosť odvolacieho súdu založiť prípustnosť dovolania nesmie ani v tomto rámci právnej zásadnosti rozhodnutia viesť k prenášaní ťažiska rozhodovania odvolacieho súdu na súd dovolací. Odvolací súd sám sa musí vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi okolnosťami a svoj myšlienkový postup musí dostatočne odôvodniť aj s poukazom na všetky právne závery, ktoré zaujal. Odvolací súd nemôže odôvodniť pripustenie dovolania vzhľadom na to, že napr. „podľa jeho názoru sa vo veci riešia otázky zásadného právneho významu“, „je možný aj iný právny názor na prejednávanú vec“ alebo „vec možno po právnej stránke posúdiť aj inak“; takéto odôvodnenie je na úkor presvedčivosti odôvodnenia celého rozhodnutia vo veci samej, pretože by ho bolo možné považovať za náznak toho, že odvolací súd si nie je istý správnosťou svojich právnych záverov, či svojho právneho posúdenia veci a spolieha sa, že príslušné právne závery vysloví dovolací súd. Dostatočné vysvetlenie dôvodov, pre ktoré odvolací súd pripustil proti rozsudku dovolanie, má v tomto prípade osobitný význam, nakoľko ak je dovolanie prípustné podľa § 238 ods. 3 O.s.p., dovolateľ je oprávnený napadnúť rozhodnutie odvolacieho súdu výlučne len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (iné dovolacie dôvody nemôže použiť), a to práve len v tej konkrétne vymedzenej otázke, pre ktorú bolo dovolanie pripustené. Predmetom súdneho posudzovania môžu byť potom len právne otázky [na riešenie skutkových otázok dovolací súd nie je oprávnený ani vybavený procesnými prostriedkami (§ 243a ods. 2 veta druhá O.s.p.)] súvisiace s posúdením, či napadnuté rozhodnutie spočíva na správnom právnom posúdení veci. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Úlohou dovolacieho súdu v prípade dovolania, odôvodneného nesprávnym právnym posúdením veci, je posúdiť, či odvolací súd na zistený skutkový stav použil správny predpis a či ho aj správne interpretoval.

V nadväznosti na vyššie uvedený výklad dovolacieho súdu k § 238 ods. 3 O.s.p. a k preskúmateľnosti vymedzenej dovolacej otázky, dovolací súd je toho názoru, že odvolací súd v zmysle vyššie uvedených zásad nepostupoval. Odvolacím súdom vymedzená otázka, ktorú považuje za zásadného právneho významu sa skladá z dvoch častí. Prvá časť otázky sa zaoberá tým, či prokurátor je oprávnený podať žalobu podľa článku 4 zákona č. 17/1993 Z.z. na neplatnosť zmluvy o prevode majetku vo vlastníctve štátu na iné osoby, ktorý sa uskutočnil podľa Občianskeho zákonníka, teda nie podľa osobitného predpisu.

Pokiaľ ide o riešenie tejto časti otázky odvolacím súdom, odvolací súd poukázal iba na závery rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. M Cdo 48/2000 bez toho, aby ich bližšie odôvodnil. Druhá časť dovolacej otázky, či žaloba bola podaná včas, ak prokurátor rozšíril dôvody žaloby po skutkovej a právnej stránke po uplynutí troch rokov od prevodu vlastníctva a či tieto dodatočne upravené dôvody odôvodňujú neplatnosť právneho úkonu, odvolací súd k tejto časti otázky nezaujal žiadne stanovisko, nevyslovil právne závery riešenia pripustenej dovolacej otázky. Vymedzenie otázky zásadného právneho významu, ktoré viedlo odvolací súd k pripusteniu dovolania, musí odvolací súd v súlade so zásadou preskúmateľnosti, presvedčivosti a zrozumiteľnosti súdnych rozhodnutí v odôvodnení svojho rozhodnutia sám vyriešiť, musí vysvetliť, z akých dôvodov, z viacerých v konaní vyslovených právnych názorov, považoval za správny ten, z ktorého pri posúdení vecí vychádzal. Ak tak neurobí, je jeho rozhodnutie nepreskúmateľné, čo treba považovať za inú vadu konania, ku ktorej musí dovolací súd prihliadať v zmysle § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p. z úradnej moci.

Vymedzenie dôvodov pripustenia dovolania odvolacím súdom (viď uvedené vyššie), nie je v súlade s vyššie uvedenými zásadami; nie je totiž riadne, jasne a zrozumiteľne odôvodnené. Vymedzenie dôvodov, pre ktoré odvolací súd pripustil dovolanie, odvolací súd nijako neodôvodnil, nevyplýva z neho čo a prečo považuje z hľadiska predmetu konania za právnu otázku zásadného významu.

Dovolací súd považuje za potrebné uviesť, že o rozhodnutie odvolacieho súdu po právnej stránke zásadného významu ide nielen vtedy, ak odvolací súd posudzoval právnu otázku, ktorá má po právnej stránke zásadný význam z hľadiska rozhodovacej činnosti súdov vôbec (majúci všeobecný dopad na prípady obdobnej povahy), ale predovšetkým a zároveň vtedy, ak mala posudzovaná otázka zásadný význam pre rozhodnutie v konkrétnej prejednávanej veci. Potom platí, že zásadný právny význam nemá posúdenie takej právnej otázky, ktorá pre rozhodnutie vo veci nebola určujúca. Zásadný význam právnej otázky, v ktorej odvolací súd pripustil dovolanie preto nemôže existovať mimo právny rámec, podstatný pre rozhodnutie súdu v konkrétnej veci.

Z ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. vyplýva, že dovolací súd je viazaný tak rozsahom dovolania ako aj uplatneným dovolacím dôvodom, vrátane jeho obsahového vymedzenia.

Obligatórne sa zaobera aj vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Vzhľadom na túto zákonnú povinnosť dovolací súd sa zaoberal aj otázkou, či konanie nižších súdov nie je postihnuté niektorou z vád vymenovaných v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p., (t.j. či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka, nedostatku riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, o prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať, o prípad nedostatku návrhu na začatie konania vo veciach, ktoré môžu začať len na návrh, či o prípad rozhodovania vylúčeným sudcom, alebo súdom nesprávne obsadeným). Prípustnosť dovolania z hľadiska ustanovenia § 237 O.s.p. pritom nie je založená už tým, že dovolateľ tvrdí, že rozhodnutie odvolacieho súdu je postihnuté niektorou vadou uvedenou v § 237 O.s.p. ale nastáva až vtedy, ak rozhodnutie odvolacieho súdu vadou uvedenou v citovanom zákonom ustanovení skutočne trpí.

So zreteľom na žalovanou 2/ tvrdený dôvod prípustnosti dovolania sa Najvyšší súd Slovenskej republiky osobitne zamerl na otázku opodstatnenosti tvrdenia dovolateľky, že v prejednávanej veci jej postupom súdu bola odňatá možnosť pred ním konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Odňatím možnosti konať sa v zmysle uvedeného ustanovenia rozumie taký závadný procesný postup, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Podľa Čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohla vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Občiansky súdny poriadok upravujúci postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní ústavou zaručené právo osobnej prítomnosti na súdnom konaní zabezpečuje tak, že ukladá súdu, ak zákon neustanovuje inak, nariadiť na prejednanie veci samej pojednávanie a predvolať naň účastníkov konania (§ 115 ods. 1 O.s.p.), a to tak, aby mali dostatok času na prípravu, spravidla najmenej 5 dní pred dňom, keď sa má pojednávanie konať. Ak súd nariadi pojednávanie, môže vec prejednať v neprítomnosti riadne predvolaného účastníka len vtedy, ak účastník nepožiadala z dôležitého dôvodu o odročenie pojednávania (§ 101 ods. 2 O.s.p.). Výnimkou z tejto zásady je rozhodovanie

podľa § 153b O.s.p. Keďže účastník môže v konaní vystupovať aj prostredníctvom zástupcu (zákonného zástupcu, opatrovníka, prípadne zástupcu na základe plnomocenstva - § 22 a nasl. O.s.p.) má aj tento zástupca právo osobne sa zúčastniť občianskeho súdneho konania. O možnosti prejednať vec na pojednávaní v jeho neprítomnosti platí to isté, čo platí o samom účastníkovi konania. Možnosť prejednať vec v neprítomnosti účastníka (zástupcu) treba posudzovať vždy s vzhľadom na všetky okolnosti daného prípadu, pričom treba mať na zreteli, že zúčastniť sa prejednávania právnej veci pred súdom je nezadateľným právom účastníka konania a to v každom štádiu postupného procesu, pokiaľ zákon neustanovuje inak, ak na tomto svojom práve účastník trvá. Zákon bližšie nešpecifikuje, čo treba považovať za dôležitý dôvod, danosť ktorého bráni súdu prejednať vec v neprítomnosti účastníka. Za takýto dôležitý dôvod nemožno podľa dovolacieho súdu považovať okolnosť, že v čase pojednávania nie je právoplatne vyriešená otázka účasti vedľajšieho účastníka v konaní, pre ktorú sa účastník, resp. jeho zástupca nemôže zúčastniť na pojednávaní. V danej veci ide o takýto prípad. Z obsahu spisu nepochybne vyplýva, že žalovaná 2/ bola zastúpená advokátom, ktorý podal dňa 20.1.2003 odvolanie proti uzneseniu o pripustení A. J. ako vedľajšej účastníčky do konania a súčasťou tohto odvolania bola aj žiadosť o odročenie pojednávania určeného na deň 27.1.2003 pred prvostupňovým súdom do času, kým nebude právoplatne vyriešená otázka účasti A. J. v konaní. Za tejto situácie, vzhľadom na vyššie uvedené, boli splnené podmienky na prejednávanie veci v neprítomnosti žalovanej 2/ (zástupcu). Prejednaním veci v neprítomnosti žalovanej 2/ (zástupcu) nedošlo za daných okolností k odňatiu možnosti pred súdom konať, t.j. k vade podľa § 237 písm. f/ O.s.p. a zároveň aj k porušeniu práva na spravodlivý súdny proces v intenciách Čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

So zreteľom na uvedené, dovolaciemu súd nezostalo iné ako zrušiť napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 O.s.p.). Vzhľadom na výskyt inej vady konania v zmysle § 242 ods. 1 O.s.p. nemohol dovolací súd pristúpiť k posúdeniu, či napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 12. novembra 2008

JUDr. Daniela Sučanská, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Emília Kišacová